

Med fart och temperament dansade det estniska Rågö-laget vid lördagens "Dansar"-afton på Södertälje Estrad.

"Ge oss en scen för Folkets egen kultur!"

LT 18.6.73

Ge oss en scen för "folkets kultur", för nordisk folklig dans och musik — tänkte man när man satt i Estrads salong på lördagskvällen och såg dansspecialisten Henry Sjöbergs utomordentligt vitala och fint rytmiserade program "Dansar" — under medverkan av dansare från Norge, Finland, Estland och Rågö. Och vem skulle förresten vara bättre skickad att leda en sådan "folklig dansscen än Henry Sjöberg själv — Dansmuseets specialist på folkliga dansstraditioner, en man som med entusiasm, fin känsla och koreografisk fantasi gått in för att levandegöra en vital och väsentlig del av vårt folkliga kulturarv!

Redan före föreställningen på Estrad kunde man i foajén glädja sig åt ett överdåd av praktfulla folkdräkter. Där var norrmännen med sina flammande färger och skimrande dräktsilver, ester, finnar... Det var en fröjd för ögat! Och publiken var också färgstarkare än någonsin tidigare på Estrad!

Man kände doften av folkvisa när en ung spelman stegade förbi med sin gamla svartblänkande fiollåda — med skönt målade kurbitser på.

EN STJÄRNA AV DANSARE
Så steg Henry Sjöberg fram i scenens ljuscirkel, presenterade kortfattat, initierat sitt dansprogram.

Inledde gjorde dansarna från Rågö. — De bjuder på tradition. Deras repertoar är begränsad. Men så de dansar den!, sade Henry Sjöberg med eftertryck. En stund senare höll man med honom!

Med fart och temperament dansade Rågö-borna, från de små öarna ute i Finska viken — till två dragspel och en fiol. Männerna var litet strikt klädda i svart-vitt, bara halsdukarna lyste i rött.

Deras ringdanser flätades konstfullt samman i intressanta mönster. Plötsligt gick män och kvinnor samman till en lysande stjärna av dansare.

NÄR GUBBAR FÖRVANDLAS
Nästa lag på scenen var Kassari — esternas folkdanslag i Stockholm. — Vi skall visa litet stillsamma, tillbakadragna danser, sade danstruppens ledare.

Inledde gjorde en ungdomsgrupp — några folkviseljuva flickor med långa, ljusa flåtor sjöng en gammalestnisk visa.

Sedan följde en pantomimiskt uttrycksfull dans kring de gamla männen som stödda på sina käppar stapplar runt scenen, försöker slå omkull varandras käppar, hotar, vrenskas. Och så hör de musiken. Den förvandlar dem, ger dem ung-

domens vitalitet tillbaka — med sina käppar slår de takten till sina komplicerade danssteg!

Så följde i snabb följd ett tvärsnitt av lagets repertoar — med bl.a. svansdans, vårdans, jackdans, polska från Dagö. Man avslutade med en festdans som är allmänt spridd på esternas fester.

Kassari var en skicklig dansgrupp som fick en välförtjänt, lång och varm avslutningsapplåd från den sakkunniga publiken.

MED GRACE OCH BEHAG

— De har en del av sin repertoar gemensam med Rågö-dansarna. Dansrepertoaren är densamma som den varit en gång även i Sverige. Deras danser härstammar huvudsakligen från 1700-talet, medan Rågö-danserna har sina rötter i medeltiden, sade Henry Sjöberg när han presenterade det finlands-svenska danslaget från Sibbo, Järnas finska vänort.

Stilfullt, med grace och behag, dansade de sina kadriljer

och menuetter. Laget hade en finesse — i varje rörelse i sina dansers stillsamma turer — som fascinerade."

Komplicerade och snabba turer bjöd en avslutande dans, "Ruha" från Karelen, med dansare som böljade ur ring i ring.

SPÄNST OCH TEMPERAMENT

Efter paus var det dags för ett framträdande av det utomordentligt skickliga, nästan akrobatiska, norska springleiklaget. De har spänst, temperament och ett överflöd av rytmisk känsla!

Närmare tolvslaget blev det så natiné på Estrad med Ivo Cramérs senaste produktion — hans uppsluppna balett kring "Kollingen, svärmor" och polisen" som ger ett intressant perspektiv på en begåvad koreografs möte med en genial tecknare — Albert Engström!

I den ljusa trolska juninatten följde så dans och spel på Torekällberget så länge stråkar och fötter orkade hänga med!

Riksspelmansstämma i Södertälje i pingst

Annandag pingst inleddes som bekant årets stora begivenhet för vänner av folklig dans och musik. Det är riksspelmansstämman som i år hålls i Södertälje med Södermanlands spelmansförbund som arrangör. Flera hundra spelmän och folkdansare från hela Norden väntas till arrangemanget som pågår en hel vecka.

— Det är i år femtio år sedan 1923 den första spelmanstävlingen hölls i Södertälje. Det är roligt att kunna fira jubileet med den här riksspelmansstämman, säger ordföranden i Södermanlands spelmansförbund, Arne Blomberg.

— Tävligen hölls på Torekällbergets friluftsmuseum och där skall också årets stämma hållas. Vi hoppas att bland gästerna få se Carl Gustaf Axelsson från Flodafors. Det var nämligen han som vann tävlingen för femtio år sedan.

SVENSKA LÅTAR

Kringel-lek har man kallat den här spelmansveckan efter de välkända Södertälje-kringlorna. Till Kringel-leken väntas deltagare från hela Norden och dessutom från Storbritannien.

Flera scenarrangemang står på programmet under veckan. Svenska låter heter ett och i det kommer en lång rad av våra bästa svenska spelmän att medverka. Ett annat ägnas åt körsång och ett tredje åt dans. Det är dansforskaren Henry Sjöberg som gjort koreografin till ett dansprogram som han kallat Stabbdans. Där kommer man att få se många gamla danser i sin ursprungliga form — under hela veckan kommer man för övrigt att undvika de tillrättalagda danser som normalt brukar ingå i uppvisningsprogrammen.

Själva riksspelmansstämman avslutar arrangemanget. Då skall bl a Zorn-märket delas ut till de spelmän som under veckan funnit nåd inför tremannajuryen.

Ett hundratal spelmän väntas spela upp inför juryen för att försöka erövra silvermärket. Gör man det får man kalla sig riksspelman.

TRE UTSTÄLLNINGAR

— Zorn-märket användes första gången 1906 vid en spelmanstävling som Anders Zorn ordnat på

□ Carl Gustaf Axelsson, Flodafors, vann spelmanstävlingen i Södertälje för 50 år sedan.

Gesundaberget, Yörklarar Arne Blomberg. Zorn hade själv komponerat det. Vid riksspelmansstämman på Skansen 1910 delades märket ut till alla deltagare.

— Då hade man insett att det knappast går att tävla på det här området.

1933 började man använda märket igen, nu som ett tecken på riksspelmansvärdigheten. Sedan dess har det ordnats uppspelningar varje år.

FOLKETS KULTUR

Under veckan kommer tre utställningar att visas i Södertälje. En behandlar Sörmländska spelmän medan en annan ägnas åt Morfars fars dansmusik.

Den tredje har fått en smutt provocerande titel: Folkets kultur?

—Vi har också planerat in spelmansbesök på sjukhus och pensionsnärshem, säger Arne Blomberg, och det blir också en del aktiviteter i butiker och varuhus under den här veckan.

— Nu hoppas vi bara på fint väder så att utomhusarrangemangen kan genomföras programligt.

En dragspelets dag!

LT 18.6.73

Kringelleks" avslutning, den stora riksspelmansstämman på Torekällberget i Södertälje, blev en solig folkfest och något av en dragspelets dag. För första gången befanns en dragspelare vara värdig att mottaga en zornutmärkelse för sitt spel. Ingen dragspelare har tidigare kommit sig för — eller tillåtits — att spela upp för den kräsna zornmärkesjuryen.

Dragspelaren — det var Vappersta-Lasse, Gustav Larsson från Vagnhärad — fick ur Nils-Erik Baehrendtz' hand mottaga zornplaketten i guld. I juryens motivering stod det talat om "stor kulturell insats genom att samla och bevara den äldsta dragspelstraditionen".

Vappersta-Lasse hade gott sällskap av två andra "guldspelemän" — Gustaf Pekkös från Bingsjö och Carl Gustav Färje från Älvdalen — som vardera fick sig tilldelat zornmärket i

guld, den svenska spelmansrörelsens förnämsta hederstecken!

MASTERLIGT SPEL EFTER HJORT ANDERS

Gustaf Pekkös är en 67-årig hemmansägare från Pekkösgränd i Bingsjö. Han har lärt sitt mästertliga låtspel av den berömda Pekkös Olle. Hans "förebilder" har alltid varit Pekkös Olle och Hjort Anders — berömd modell för Bror Hjort.

Gustaf Pekkös är en känd spelmansprofil som ofta framträtt i radio, TV och på spelmansstämmor över hela landet. Den som vill lyssna till hans spel på genuin "dialekt" kan lyssna på flera olika grammofooninspelningar. 1950 fick Gustaf Pekkös zornmärket i silver.

I juryens motivering för Gustaf Pekkös zornmärke i guld står det: — "För mästertligt och traditionellt rikt spel av Bingsjö-låtar".

På lur, horn och pipa spelar riksspelmansstämman tredje "guldspelemän" Carl Gustav Färje, kyrkogårdsvaktmästare från Älvdalen. Han fick sitt zornmärke i guld just för sitt mästertliga spel på de älderdomliga instrumenten.

Carl Gustav Färje är född i Stora Tuna och kom 1933 första gången i kontakt med hornblåsning genom Pellanna Erik Persson. På 1940-talet började han på allvar att göra horn och blåsa. Färje kan spela på horn av olika slag — både på spålpipa och lur. Han har även gjort en mycket uppmärksam "orgel" — som han kallar "pipverk av vass och strätta".

Carl Gustav Färje arrangerar också folkmusik och har arbetat med låtuppteckningar efter bl.a. Lars Orre, Älvdalen. Redan 1948 fick han zornmärket i silver.

SÖDERTÄLJEBOR

Två södertäljebor hörde också till dem som fick mottaga zornutmärkelser uppe på Torekällberget. Thure Enberg — som bl.a. startat Södertälje spelmanslag och forskat efter gamla södertäljespelmän — fick zornmärket i brons för sitt "livfulla spel av sörmländska låtar". Lennart Rogstam fick ett zorndiplom för sitt spel av "goda låtar från Mörkö".

Kringellekreportage:
CHRISTER DUKE
(text)
BJÖRN LINDSTRÖM
(foto)